

הַגָּלִיל הַעֲלִיּוֹן עֵלּוֹן מַחֲזוֹ הַצִּפּוֹן שֶׁל הַמוֹעֵצָה לְשִׁמּוֹר אֶתְרֵי מוֹרֶשֶׁת בִּישְׂרָאֵל

יוצא לאור על ידי ועדות הגליל העליון והתחנות ואזור העמקים
גיליון מספר 40, ניסן תשע"ג, מארס 2013

עם הגלילון

מגע. נותרו גם מחברות רישום התמונות, אלא שהן מרופטות מאד. לפני שנים אחדות מסרה לי טרודי חלק גדול מהאוסף לצורכי דיגטציה ותיעוד, ואוניברסיטת חיפה סייעה בתיעודו.

לפני שנה נתגלו בביתה של טרודי עוד שתי קופסאות ובהן מאות תשלילים וזכוכיות. סרקתי את החומר, ואני נפגש עימה מדי פעם בביתה ועובר איתה עם זכוכית מגדלת על הרישומים שבמחברות, בניסיון לפענח את מקום התצלומים ונושאייהם. אני נעזר גם בידע של מורי דרך ואנשים שונים כדי להשלים את הזיהוי, שעדיין רחוק מלהסתיים.

התצלומים שבגיליון זה הם כולם משנות הארבעים. על רובם טרם מצאנו פרטים במחברות, ונשמח לעזרת הקוראים בפענוחם. אם אתם מזהים פה אדם או מקום, אנא התקשרו אלי לטלפון 052-3638077. החומר המתועד כולו יעבור בסוף התהליך לספרייה הלאומית.

נדב מן, מעבדת "ביתמונה"

גיליון זה - גיליון הארבעים של "הגלילה", המציין גם עשר שנים לתחילת יציאתו לאור - מוקדש הפעם לאחת מן התצלומות המגיעות מדי פעם לשולחנו של נדב מן ממעבדת "ביתמונה". מדובר באוסף תצלומים של הצלמים הוותיקים **טרודי ומיקו שוורץ**, שנמסרו לנדב כמעט ללא פרטים מזהים. נקדיש את הגיליון לחלק מהם, שצולמו על פי הרישומים בצפון, בתקווה שיהיו בין הקוראים מי שיוכלו לסייע בזיהוים. הנה מה שכתב לנו נדב:

בני הזוג שוורץ עלו מצ'כוסלובקיה לישראל ב-1939. תחילה התגוררו בתל אביב ואחר כך עברו לירושלים, שם הקימו את פוטו שוורץ ברחוב בן יהודה. מיקו עבד כצלם בלשכת האינפורמציה המנדטורית וצילם ביישוב העברי והערבי ובמחנות הצבא הבריטי בארץ ובשכנותיה. הוא נפטר ב-1945, וטרודי המשיכה לצלם עד קום המדינה.

ב-1948 נהרס פוטו שוורץ בפיצוץ מכונית תופת בסמוך לו. למרבה המזל נשמר חלק גדול מהתצלומים בביתה של טרודי, ובהם אלפי תשלילים ותצלומי

מתצלומיו של שוורץ: הכנות לסדר פסח בבית הספר החקלאי בנהלל

המתעדת, האדריכלית רותי ליברטי-שלו, מטעם המועצה לשימור. מדובר בבניין דו-קומתי עשוי בזלת, הנמצא בתחום אתר התיירות של חמת גדר. הוא היה כנראה השלב הראשון של מתחם התחנה ההיסטורית, כששאר מבני התחנה נמצאים מעט צפונה ממנו, מחוץ לתחומי האתר. היוזמה הראשונית לשימור הייתה למען ניצולו כמרכזי תיירותי נוסף במכלול אתר התיירות, אך תוך כדי עבודת התייעוד הסתבר לנו - על ידי רשות הטבע והגנים - כי למבנה יש ערכים גבוהים לאוכלוסיות נדירות ונכחדות של עטלפים שמצאו בו את ביתם במרוצת השנים. עתה נבדקת אפשרות השימור של המבנה וייעודו לאור נתון זה; זה הוא מצב חדש ומאתגר מבחינה שימורית ותכנונית.

כבשן הסייד באלרואי, קרית טבעון

הסתיים תיק התייעוד בביצוע האדריכליות עידית שלומי ונילי בראון והמהנדס אלי גולדברג, שחקרו את ההיבטים ההיסטוריים, האדריכליים והתרבותיים של המתקן ששימש, בין השאר, גם לבנייה ולהקמת מושב אלרואי. התברר שיש תכנית לבניית שכונה חדשה באזור, ואנו פעלנו לשינוי התכנית ולהרחקת מבנים מתוכננים במגרשים הצמודים למתקן, כדי למנוע את היבלעותו במתחם המגורים החדש. לאחר עבודות עתידיות של המועצה לשימור לייצוב המתקן, יתואמו ייעודו תכנונו עם המועצה המקומית קרית טבעון.

ועדה ציבורית ראש פינה

בשלהי 2012 הוקמה ועדה ציבורית לאתר השחזור בראש פינה. הוועדה, בראשות פרופ' יוסי בן ארצי, כללה נציגים מהמועצה המקומית, ועד עמותת השחזור, ראש פינה, המועצה לשימור וגופים נוספים. ישיבות הוועדה הסתיימו וכעת מתגבש מסמך המסקנות. עיקר חשיבותו בארגון וניסוח היחסים בין הגופים השונים המעורבים בפיתוח האתר ובהתוויית הפעילות המשותפת העתידית, יחד עם גופים רלוונטיים אחרים כמו אגף האתרים הלאומיים המתחדש במשרד להגנת הסביבה.

ד"ר אסתי ינקלביץ, ראוי לפרסום רחב והמועצה לשימור תגבש בקרוב את אופן הנגשתו לציבור.

תכנית קדיתא

בין רמת דלתון מצפון לכביש המקשר בין צומת מירון לצומת עין זיתים, נמצא אזור גבעות עשיר בשרידי חקלאות קדומה, בעיקר טראסות עתיקות, מתקנים ומערכות לאגירה ולהובלת מים. הכפר הערבי קדיתא, שהיה ממוקם בהר כותר, המשיך מסורת עתיקה של התיישבות חקלאית במקום, והגבעות שסביבו עובדו עד מלחמת העצמאות, שהביאה לנטישת תושביו ולהריסתו.

מאז שנות השמונים מתקיים במקום היישוב החדש קדיתא, שעד היום לא זכה להכרת מוסדות המדינה. במסגרת המאמצים להכיר בו תוכננה לאחרונה תכנית ל'הלבנתו' על ידי מנהל מקרקעי ישראל, כולל הסדרה פיסית, הרחבה ניכרת ופיתוח תשתיות בהתאם. בעקבות פנייה למועצה לשימור לחוות דעת, הביעה המועצה עמדה שלפיה התכנית פוגעת במרקם נוף התרבות וכי ראוי לנקוט בגישה תכנונית אלטרנטיבית. המועצה הציעה את סיועה בניתוח הנוף והעלאת ערכיו התרבותיים, ובגיבוש המלצות תכנוניות.

מתחם קבר הרשב"י במירון

המועצה לשימור שותפה בצוות היגוי לתכנית מטעם הוועדה המחוזית למתחם הקבר, בו משתתפים, מלבד המתכננים, גם נציגי רשות העתיקות ורשות הטבע והגנים. המטרה היא להסדיר את המתחם לאור המספר הגדול של מבקרים בו. הדגש של המועצה לשימור הוא שמירה והבלטה של המרכיבים הבנויים המקוריים, וטיפול בסביבת הקבר, הכוללת גם את בית הכנסת העתיק של מירון. בית הכנסת הוא אמנם אתר ארכיאולוגי, אך ההזנחה והפגיעה המתמשכת בו, בשל היותו 'מחוץ למסלול' הקבר, גרמו למועצה להצטרף לבקשת רשות העתיקות ולהגן על המבנה במסגרת התכנית החדשה.

מבנה בתחנת הרכבת בחמת גדר

בימים אלה מושלם תיק התייעוד למבנה על ידי

רכבת העמק

בעוד המועצה לשימור פועלת בימים אלה לשיקום פיסית של תחנות רכבת העמק (כפר יחזקאל, בית שאן, צמח וחמת גדר) - התקבלו תכניות ראשוניות לתכנון קו בית שאן עד גשר שייח' חוסיין ומבית שאן לחמת גדר. בבדיקה ראשונית גילינו כי חלופות התכנון העתידיות עלולות להיות הרסניות לשרידים הקיימים בשטח (פסים, גשרונים ומבני תחנה), ואנו נערכים להדוף את הפגיעה כבר בשלבים מוקדמים אלה של התכנון, באמצעות הידברות עם רכבת ישראל וגופי התכנון שלה.

כנס מחקרי תל-חי במכללת תל-חי

ב-30 באפריל, במסגרת "כנס מחקרי תל-חי" ובשיאו של שבוע שימור אתרים, תערוך המועצה לשימור שני מושבים ובהם שש הרצאות על שימור ותכנון בארתי המורשת בצפוניים ועל פעולות המועצה בצפון. הכנס יכלול גם את יום העיון השנתי של "הגלילה". מוקי צור יספר על מסעו של טרומפלדור מכנרת לתל-חי; האדריכל שמואל גרואג יתאר את העקרונות לתכנון תל יוסף, שאותם ניסח בעבור המועצה לשימור; אני אדבר על סקר רכבת העמק ופעילות המועצה בנושא; שמואל הר נוי, מנכ"ל המכללה האקדמית צפת, ירצה על ההיסטוריה של בית בוסל בצפת, לקראת החייאת המבנה לשימוש המכללה; האדריכל אבנר המאירי יתאר את חקירת ההתפתחות האורבנית של טבריה, שהוא מבצע בעבור העירייה שם, וד"ר גד קרויזר ירצה על היבטי אספקת המים במצודות הטגארט בצפון.

אילניה

לקראת גיבוש תכנית מתאר חדשה למושב יזמו תושבי רחוב הראשונים - לב המתחם ההיסטורי - תכנית מפורטת, האמורה לשלב את השימור בהסדרת עקרונות תכנון ופיתוח במתחם. המועצה לשימור סייעה באמצעות מימון מחקר ייחודי, שהיה חלק מדרישות הוועדה המחוזית לתכנון, על ההיסטוריה של ההתפתחות הפיסית של המושב. המחקר המאלף, שנכתב על ידי

על פי הרישום של שוורץ:
חוות סוסים ליד טבריה

על פי הרישום של שוורץ: הכשרת מכונאיות רכב בנחלת יצחק (כנראה מהמתיגייסות ל-ATS)

על פי הרישום של שוורץ: בית הספר החקלאי בנהלל

על פי הרישום של שוורץ: בגליל

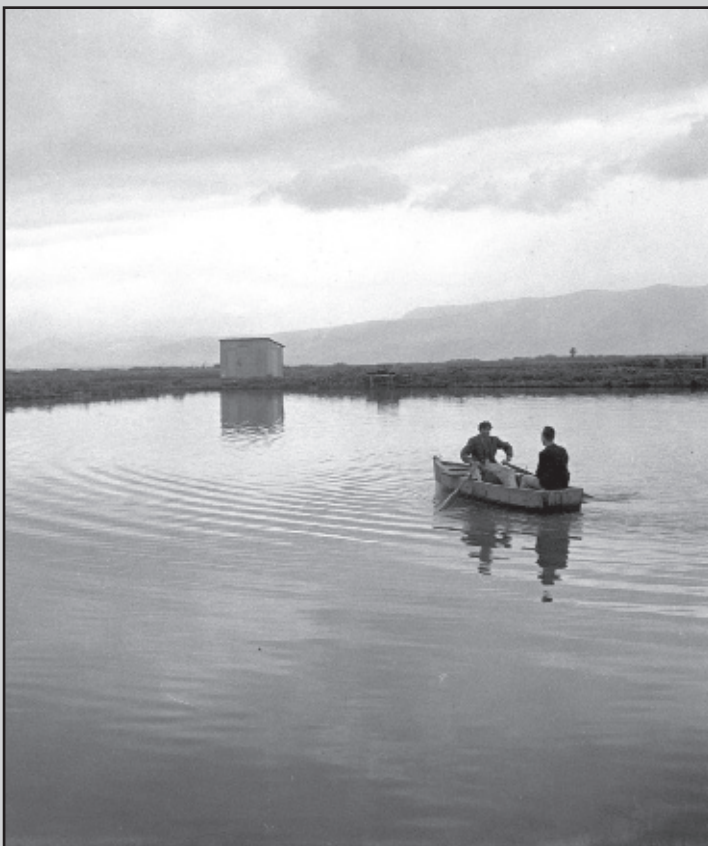
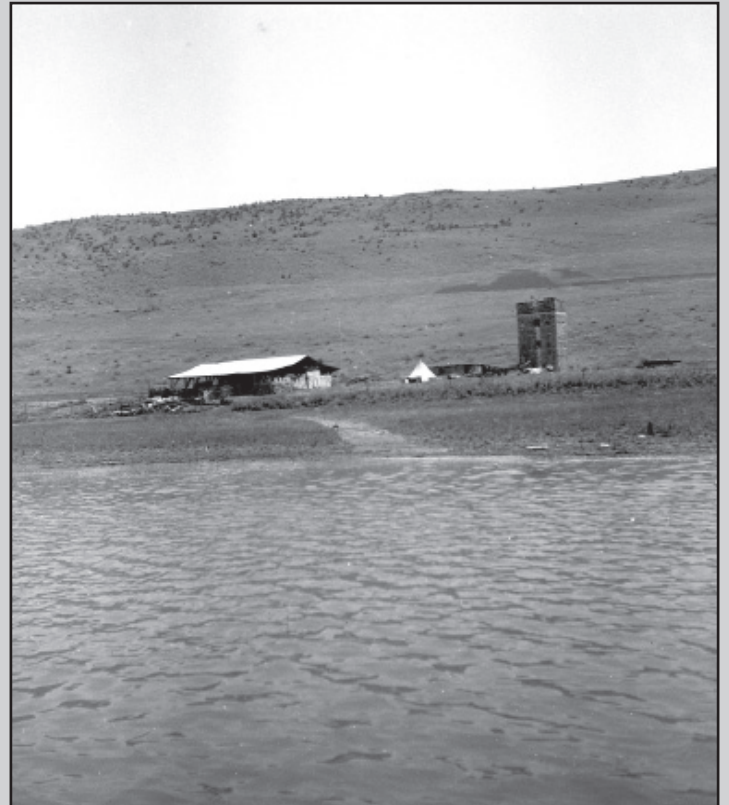
על פי הרישום של שוורץ: בגליל

בגליל

לקראת יציאת הגיליון זיהה אמנון לווין מחולתה את התמונות בעמוד זה כתצלומים מהיאחזות "דרדרה" ושל דיגי חולתה הראשונים באגם החולה.

יוצא לאור על-ידי ועדות הגליל העליון והתחתון ואזור העמקים של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.
 כתובת המערכת: המועצה לשימור אתרי מורשת, משטרת נהלל, ת.ד. 865, רמת ישי, 30095. טלפון: 04-6415073,
 פקס: 04-6514540, דוא"ל: merav1806@gmail.com.
 עורכת: מירב גרץ רונן. חברי המערכת: ענת יוניוס, עמרי שלמון, אורי בן ציוני, עלי כהן, נדב קלה, בצלאל רינות, יוני גדעוני,
 רבקה אמבו, גדעון גלעדי, אמנון לוי. נדפס בדפוס י.ט.כ. מגדל העמק, טלפון 04-6540243.